Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1073

[Total No. of Pages : 3

[5455] - 1001

M.Ed. (General) (Semester - I)

MED-101:PSYCHOLOGY OF LEARNING AND DEVELOPMENT

(2015 Pattern) (Credit Based Course)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
5) *Studensts should strictly follow the word limit given.*

munotes.in

Q1) Explain freudis concept of psycho-analysis. Write in detail, as a teacher how will you use different diagnostic and Remedial therapies of psycho-analysis to solve students Behavioural problems. **[15]**

OR

Write in detail various stages of development according to piaget's cognitive development theory. As a teacher which learning experiences will you provide for the cognitive development of students. Illustrate with examples.

Q2) Explain the nature of Guilford's theory of intelligence with the help of a diagram. Give the educational importance of guiltford's theory with suitable examples. **[15]**

OR

Explain Gagne's conditions of learning in detail.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

a) Indian concept of personality development.
b) Concept of Emotional Intelligence.
c) The various types of Intelligence test.
d) Factors influencing learning.
e) Importance of stress reduction model.
f) Application of Gestalt's principles in teaching learning.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1073

[5455] - 1001
M.Ed. (General) (Semester - I)
MED-101:PSYCHOLOGY OF LEARNING AND DEVELOPMENT
(2015 Pattern) (Credit Based Course)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तरासाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द आहे.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तरासाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द आहे.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) फ्राईडची मनोविश्लेषणवादी संकल्पना स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमधील वर्तन समस्यांचे निराकरण करताना या संप्रदायातील विविध निदान व उपचार पद्धतींचा वापर शिक्षक म्हणून कसा कराल, ते सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

पियाजेच्या बोधनिक विकास उपपत्तीनुसार विकासाच्या विविध अवस्था कोणत्या ते सविस्तर लिहा. विद्यार्थ्यांच्या बोधात्मक विकासासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणत्या अध्ययन अनुभवांचे आयोजन कराल, ते सोदाहरण लिहा.

प्रश्न 2) गिलफोर्ड यांच्या बुद्धीमत्ता उपपत्तीचे स्वरूप आकृतीसह स्पष्ट करा. गिलफोर्डच्या उपपत्तीचे शैक्षणिक महत्व सोदाहरण सांगा. **[15]**

किंवा

गॅग्नेच श्रेणीबध्द अध्ययनाचे स्तर सविस्तर स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 3) कोणत्याही चार टिपा लिहा. **[20]**

अ) व्यक्तिमत्व विकासाची भारतीय संकल्पना

ब) भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना

क) बुद्धिमापन कसोटीचे विविध प्रकार

ड) अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक

इ) ताण-तणाव कपातीकरण प्रतिमानाचे महत्व

फ) समष्टीवादी तत्वांचे अध्ययन अध्यापनातील उपयोजन

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1074

[Total No. of Pages : 2

[5455] - 1002
M.Ed. (General) (Semester - I)
EDUCATION
102 : History And Political Economy of Education
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
4) *Word limit for questions of 5 moarks is about 130 to 150 words.*

munotes.in

Q1) Explain the educational concept and educational system in India before and after independence period with suitable examples. **[15]**

OR

Explain the concept of globalization in education. Explain the impact of globalization on education.

Q2) What is the political economy of education? Explain the role of political economy of education for growth, equality and social change. **[15]**

OR

Explain the relationship between education, economic development and income distribution.

Q3) Short notes (any four) **[20]**

a) Role of private orgnization in education.

b) Concept of privatization of education.

c) Relationship between Human Development Index and Education.

d) Role of state in policy making of education.

e) Aim of education in India before independence.

f) Impact of marketization on education.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1074

[5455] - 1002
M.Ed. (General) (Semester - I)
EDUCATION
102 : History And Political Economy of Education
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द आहे.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द आहे.

munotes.in

प्रश्न 1) भारतातील स्वातंत्र्यपूर्व आणि स्वातंत्र्योत्तर काळातील शिक्षणाची संकल्पना आणि शिक्षणपद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

शिक्षणातील जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करून जागतिकीकरणाचा शिक्षणावरील प्रभाव स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) शिक्षणाची राजकीय अर्थव्यवस्था म्हणजे काय? शिक्षणाच्या राजकीय अर्थव्यवस्थेची वाढ, समानता, व सामाजिक परिवर्तन यासाठीची भूमिका स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

शिक्षण , आर्थिक विकास आणि उत्पन्नाचे वितरण यांचा परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणतेही चार) **[20]**

अ) शिक्षण नियमनात खाजगी संघटनांची भूमिका

ब) शिक्षणाच्या खाजगीकरणाची संकल्पना

क) मानवी विकास निर्देशांक व शिक्षण यांतील संबंध

ड) शैक्षणिक धोरणातील राज्याची भूमिका

इ) स्वातंत्र्यपूर्व काळातील भारतीय शिक्षणाचे ध्येय

फ) बाजारीकरणाचा शिक्षणावरील प्रभाव

❋ ❋ ❋

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1075

[Total No. of Pages : 3

[5455] - 1003
M.Ed. (General) (Semester - I)
103 : EDUCATIONAL STUDIES
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*

munotes.in

Q1) Write importance and nature of interdisciplinary education. Explain various educational research areas of Interdisciplinary. **[15]**

OR

Explain the concept of secularism write a role of teacher in inculcating secularism among the students.

Q2) Explain the role of teacher in development of economically democratic society with reference to following points. **[15]**

a) Social service

b) Leadership Qualities.

c) Cultural diversity in unity.

OR

Explain the concept of multicultural studies which activities will you undertake for the development of multiculturalism in the classroom?

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

a) Concept of Inclusive education.

b) Limitations of Indian education system

c) Role of teacher in national integration.

d) Role of teacher in transformation of social service.

e) Need of gender studies for present situation.

f) Concept of miniority studies.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1075

[5455] - 1003
M.Ed. (General) (Semester - I)
103 : EDUCATIONAL STUDIES
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.*
5) *मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूल इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.*

प्रश्न 1) आंतरविद्याशाखीय शिक्षणाचे स्वरूप व महत्त्व लिहा. शैक्षणिक संशोधनातील आंतरविद्याशाखे अंतर्गत विविध क्षेत्र स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

धर्मनिरपेक्षतेचा अर्थ स्पष्ट करा. सर्वधर्मसमभावाची रूजवणूक विद्यार्थ्यांमध्ये करण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका लिहा.

प्रश्न 2) लोकशाही समाजातील आर्थिक विकसनशीलतेसाठी शिक्षकाची भूमिका खालील मुद्दयांच्या सहाय्याने स्पष्ट करा. **[15]**

अ) सामाजिक सेवा

ब) नेतृत्त्व गुण

क) सांस्कृतिक विविधतेतून एकता

किंवा

बहु सांस्कृतिक अभ्यासाची संकल्पना स्पष्ट करा. बहु सांस्कृतिक विकासासाठी तुम्ही तुमच्या वर्गात कोणते उपक्रम राबवाल?

munotes.in

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याहीं चार टिपा लिहा. **[20]**

अ) सर्वसमावेशक शिक्षणाची संकल्पना

ब) भारतीय शिक्षण प्रणालीच्या मर्यादा

क) राष्ट्रीय एकात्मतेसाठी शिक्षकाची भूमिका

ड) सामाजिक सेवेच्या संक्रमणासाठी शिक्षकाची भूमिका

इ) लैगिंक शिक्षण (Gender studies) काळाची गरज

फ) अल्पसंख्याक शिक्षणाची संकल्पना

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1076

[Total No. of Pages : 2

[5455] - 1004
M.Ed. (General) (Semester - I)
104 : INTRODUCTION TO RESEARCH METHOD
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.***
4) ***Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.***

munotes.in

Q1) Explain in brief types of educational research. Write difference between fundamental and applied research. **[15]**

OR

Explain the need of tools and techniques in educational research. Describe the questionnaire in detail.

Q2) What is mean by variables? What are the characteristics of variables? Explain the types of variables with example? **[15]**

OR

Write the importance of educational research. Which are the different areas of educational research? Explain any five areas of educational research.

Q3) Write short notes on (any four) **[20]**

a) Sources of hypothesis.
b) Online and offline reference.
c) Use of assumption in research.
d) Steps of experimental method.
e) Stratified and multistage sample.
f) Uses of survey method.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1076

[5455] - 1004
M.Ed. (General) (Semester - I)
104 : INTRODUCTION TO RESEARCH METHOD
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) शैक्षणिक संशोधनाचे प्रकार थोडक्यात स्पष्ट करा. मुलभूत संशोधन व उपयोजित संशोधन यातील फरक लिहा. **[15]**

किंवा

शैक्षणिक संशोधनामध्ये संशोधन साधने व तंत्राची गरज स्पष्ट करून प्रश्नावली साधनाचे सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 2) चल म्हणजे काय? चलांची वैशिष्टे कोणती? चलांचे प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

शैक्षणिक संशोधनाचे महत्त्व लिहा. शैक्षणिक संशोधनाची विविध क्षेत्रे कोणती? शैक्षणिक संशोधनाचे कोणतेही पाच क्षेत्रे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) परिकल्पनेचे स्त्रोत

ब) ऑनलाईन आणि ऑफलाईन संदर्भ

क) संशोधनामध्ये गृहितकाचे उपयोग

ड) प्रायोगिक पद्धतीच्या पायऱ्या

इ) वर्गीकृत आणि बहुस्तरीय नमुना निवड पद्धती

फ) सर्वेक्षण पद्धतीचे उपयोग

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1077

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 2001
M.Ed. (General) (Two Years Programme)
PHILOSOPHY OF EDUCATION
(2015 Pattern) (Semester - II)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
5) *No supplement will be provided to the student.*

munotes.in

Q1) What is Education? What is philosophy? Explain the interrelationship between education and philosophy need of philosophy for teacher, explain with an examples. **[15]**

OR

Explain the vedic education with respect to following points.

a) Concept of vedic education.

b) Curriculum.

c) Freedom and discipline.

d) Role of teacher.

Q2) What is mean by naturalism philosophy? Explain naturalism philosophy on the basis of following points. **[15]**

a) Educational aims and objectives.

b) Methodology.

c) Freedom and discipline.

OR

What do you mean by values? As a teacher how will you inculcate national values mentioned in the Indian constitution through education? Explain with suitable examples.

P.T.O.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

a) Scope of philosophy.

b) Educational aims of Jainism education.

c) Objectives of Realism philosophy.

d) Thought of Rousseau on Woman education.

e) Social values.

f) Dr. Ambedkar's thought; 'Learn, unite, Fight'.

❊ ❊ ❊

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1077

[5455] - 2001
M.Ed. (General) (Two Years Programme)
PHILOSOPHY OF EDUCATION
(2015 Pattern) (Semester - II)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी 350 ते 400 इतकी शब्द मर्यादा आहे.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी 130 ते 150 इतकी शब्द मर्यादा आहे.
5) पूरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) शिक्षण म्हणजे काय? तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? शिक्षण व तत्त्वज्ञान यातील संबंध स्पष्ट करा शिक्षकासाठी तत्त्वज्ञानाची गरज सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

खालील मुद्यांच्या आधारे वैदिक शिक्षण स्पष्ट करा.

अ) वैदिक शिक्षणाची संकल्पना

ब) अभ्यासक्रम

क) स्वातंत्र्य व शिस्त

ड) शिक्षकाची भूमिका

प्रश्न 2) निसर्गवाद तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? खालील मुद्यांच्या आधारे निसर्गवाद तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा. **[15]**

अ) शैक्षणिक ध्येये व उद्दिष्टे

ब) पद्धती

क) स्वातंत्र्य व शिस्त

किंवा

मूल्ये म्हणजे काय? एक शिक्षक म्हणून भारतीय राज्य घटनेत नमूद केलेली राष्ट्रीय मूल्ये शिक्षणाच्या माध्यमातून तुम्ही कशी रूजवाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) तत्त्वज्ञानाची व्याप्ती

ब) जैन शिक्षणाची ध्येये

क) वास्तववादी तत्त्वज्ञानाची उद्दिष्टे

ड) रूसोचे स्त्री शिक्षणविषयक विचार

इ) सामाजिक मूल्ये

फ) डॉ. आंबेडकरांचे विचार ''शिका, संघटीत व्हा, संघर्ष करा.''

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1078

[Total No. of Pages : 3

[5455] - 2002
M.Ed. (General) (Semester - II)
202 : SOCIOLOGY OF EDUCATION
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
5) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) What is socialization? Explain impact of social mobility on educational process with suitable example. **[15]**

OR

What is diverse religion? Explain role of education for maintaining the peace in diverse religious beliefs.

Q2) Explain interrelationship between education and following social variable. **[15]**

a) Education & Peergroup
b) Sex education
c) Education & culture
d) Education & constitution

OR

State meaning, nature, scope and types of social change.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

a) Social stratification.
b) Equality of educational opportunity.
c) Qeschooling of Education.
d) Global Citizenship & Education.
e) Secularism & Education.
f) Womens Education.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1078

[5455] - 2002
M.Ed. (General) (Semester - II)
202 : SOCIOLOGY OF EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.*
5) *मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मुळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.*

प्रश्न 1) सामाजिकीकरण म्हणजे काय? सामाजिक गतीशीलतेचा शिक्षण प्रक्रियेवरील प्रभाव सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

धर्मातील विविधता म्हणजे काय? विविध धर्मातील श्रद्धा व शांतता टिकवण्यासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील सामाजिक घटक आणि शिक्षण यातील परस्परसबंध स्पष्ट करा. **[15]**

अ) शिक्षण आणि समवयस्क गट

ब) लिंग शिक्षण

क) शिक्षण आणि संस्कृती

ड) शिक्षण आणि भारतीय राज्यघटना

किंवा

सामाजिक परिवर्तनाचा अर्थ, स्वरूप, व्याप्ती आणि प्रकार स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) सामाजिक स्तरीकरण

ब) शैक्षणिक संधीची समानता

क) नि:शालाकरण

ड) जागतिक नागरीकत्व आणि शिक्षण

इ) धर्मनिरपेक्षतावाद आणि शिक्षण

फ) स्त्री शिक्षण

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1079

[Total No. of Pages : 3

[5455] - 2003
M.Ed. (Semester - II)
203 : CURRICULUM STUDIES
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit of 5 marks question is 150 words & for the questions of 15 marks is 400 words.*
4) *No supplement will be provided .*

munotes.in

Q1) Write meaning of curriculum, syllabus and unit. Explain philosophical bases of curriculum. **[15]**

OR

Describe stages of curriculum development. Explain patterns of curriculum organization.

Q2) What is instructional system and instructional media? Explain 'various instructional media can be used to enhance effectiveness of curriculum transaction. **[15]**

OR

Explain following approaches to curriculum change.

a) Administrative approach.
b) Grass root approach.
c) Demonstration approach.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

a) Taba model of curriculum development.
b) Kerlinger's descriptive curriculum theory.
c) Scientific and humanistic approaches to curriculum evaluation.
d) Scope of curriculum research.
e) Glathon's naturalistic model of curriculum development.
f) Need of proper selection of curriculum experiences and learning experiences.

❋ ❋ ❋

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1079

[5455] - 2003
M.Ed. (Semester - II)
203 : CURRICULUM STUDIES
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्व गुण दर्शवितात.
3) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 150 शब्द व 15 गुणाच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 400 शब्द.
4) पुरवणी दिली जाणार नाही.
5) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) अभ्यासक्रम, पाठ्यक्रम आणि घटक यांचे अर्थ लिहा. अभ्यासक्रमाचे तात्विक आधार स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

अभ्यासक्रम विकसनाच्या पायऱ्या विशद करा. अभ्यासक्रम संघटनाचे प्रकार (Patterns) स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अनुदेशन प्रणाली आणि अनुदेशन माध्यमे म्हणजे काय? 'अभ्यासक्रमाच्या परिणामकारक अमंलबजावणीसाठी विविध अनुदेशन माध्यमांचा उपयोग केला जाऊ शकतो स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

अभ्यासक्रम बदलाचे खालील दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

अ) प्रशासकीय दृष्टिकोन

ब) मूलगामी/ मूलभूत दृष्टिकोन

क) दिग्दर्शन दृष्टिकोन

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) अभ्यासक्रम विकसनाचे टाबा प्रतिमान

ब) कर्लिजर पुरस्कृत वर्णनात्मक अभ्यासक्रम उपपत्ती

क) अभ्यासक्रम मूल्यमापनाचे वैज्ञानिक आणि मानवतावादी उपागम

ड) अभ्यासक्रम संशोधनाची व्याप्ती

इ) ग्लॅर्थार्नचे अभ्यासक्रम विकसनाचे नैसर्गिक (Naturalistic) प्रतिमान

फ) अभ्यासक्रम अनुभव आणि अध्ययन अनुभव यांच्या सुयोग्य निवडीची आवश्यकता.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1080

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 2004

M.Ed. (General) (Semester - II)

204 : PRE - SERVICE & IN - SERVICE TEACHER EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***For 15 marks questions, word limit is 350-400 words and for 5 marks questions, word limit is 130-150 words.***

munotes.in

Q1) Explain need of In-Service Teacher Education.Describe its necessity in present scenario. **[15]**

OR

Compare Teacher Education of India and U.S.A. with reference to following points.

a) Concept,

b) Objectives,

c) Duration,

d) Content,

e) Modern trends in Teacher Education.

Q2) Explain history of Teacher Education in Pre-independence period with the help of points. **[15]**

a) Ancient period

b) Buddhist period

c) British period

OR

Explain concept and need of Internship in Teacher Education.Write in detail, to you, implemented during Internship.

P.T.O.

Q3) Write notes on (any four): **[20]**

a) Concept of Teacher Education.

b) Role of Teacher Education in globalization.

c) Need of In - service training.

d) Necessity of Faculty Improvement Programme.

e) Role of teacher in Inclusive Education.

f) Buddhist period in Teacher Education.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1080

[5455] - 2004
M.Ed. (General) (Semester - II)
204 : PRE - SERVICE & IN - SERVICE TEACHER EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 400 शब्द आहे आणि 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 150 शब्द आहे.*
4) *मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.*

प्रश्न 1) सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाची गरज स्पष्ट करा. सद्यपरिस्थितीत त्याची आवश्यकता विशद करा. **[15]**

किंवा

दिलेल्या मुद्यांसंदर्भात भारत आणि यु. एस. अे (अमेरिका) येथील शिक्षक शिक्षणाची तुलना स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना,

ब) उद्दिष्टे,

क) कालावधी,

ड) आशय,

इ) शिक्षक शिक्षणातील आधुनिक प्रवाह.

प्रश्न 2) स्वातंत्र्यपूर्व कालखंडातील शिक्षक शिक्षणाचा इतिहास खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) प्राचिन कालखंड

ब) बौद्ध कालखंड

क) ब्रिटिश कालखंड

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील छात्रसेवाकालाची संकल्पना व गरज स्पष्ट करा. छात्रसेवाकालातील राबविण्यात येणाऱ्या विविध उपक्रमांचा तुम्हाला कसा झाला ते सविस्तर लिहा.

munotes.in

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

अ) शिक्षक शिक्षणाची संकल्पना

ब) शिक्षक शिक्षणाची जागतिकीकरणातील भूमिका

क) सेवांतर्गत प्रशिक्षणाची गरज

ड) शिक्षक गुणवत्ता विकासाची आवश्यकता

इ) सर्वसमावेशक शिक्षणातील शिक्षकांची भूमिका

फ) शिक्षक शिक्षणातील बौद्धकालखंड

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1081

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 3001

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)
301 : EARLY CHILDHOOD AND CARE EDUCATION AND ELEMENTARY EDUCATION
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150.*
5) *Students should strictly follow the word limit given.*
6) *No supplement will be provided to the students.*

munotes.in

Q1) Explain the concept of Early Childhood Education. Write Early intervention and Ethics in Early Childhood Care Education with examples. **[15]**

OR

Explain the following concepts with examples related to Early Childhood Education.

a) Organization
b) Supervision and Leadership
c) Cooperation

Q2) Explain the thoughts of Mahatma Gandhi's on Elementary Education with following points: **[15]**

a) Curriculum and teaching - learning.
b) Teacher - Students interaction.
c) Freedom and Discipline.

OR

Explain the concept of UEE. Write the objectives of SSA and its educational implications with examples.

Q3) Write Short Notes (any four): **[20]**

a) Scope of Early Childhood Education.

b) Methods of teaching for Early Childhood Care Education.

c) Elementary Education: Communication with parents and community.

d) Nature of Elementary Education.

e) Use of technology in Elementary Education.

f) Objectives of DPEP.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1081

[5455] - 3001

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

301 : EARLY CHILDHOOD AND CARE EDUCATION AND ELEMENTARY EDUCATION

(2015 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400.

4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150.

प्रश्न 1) पूर्व बाल्यावस्था शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा. पूर्व बाल्यावस्था संगोपन शिक्षणातील पूर्व हस्तक्षेप आणि नितितत्त्वे सोदाहरण लिहा. [15]

किंवा

पूर्व बाल्यावस्था शिक्षणासंबंधी खालील संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

अ) संघटना

ब) पर्यवेक्षण आणि नेतृत्त्व

क) सहकार्य

प्रश्न 2) महात्मा गांधीजींचे प्राथमिक शिक्षणासंबंधीचे विचार खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

अ) अभ्यासक्रम आणि अध्यापन - अध्ययन

ब) शिक्षक - विद्यार्थी आंतरक्रिया

क) स्वातंत्र्य आणि शिस्त

किंवा

प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा. सर्व शिक्षा अभियानाची उद्दिष्टे आणि त्याचे शैक्षणिक उपयोजन सोदाहरण लिहा.

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) पूर्व बाल्यावस्था शिक्षणाची व्याप्ती

ब) पूर्व बाल्यावस्था संगोपन शिक्षणातील अध्यापन पद्धती

क) प्राथमिक शिक्षण: पालक आणि समाजाशी संज्ञापन

ड) प्राथमिक शिक्षणाचे स्वरूप

इ) प्राथमिक शिक्षणामध्ये तंत्रज्ञानाचा वापर

फ) जिल्हा प्राथमिक शिक्षण कार्यक्रमाची उद्दिष्टे

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1082

[Total No. of Pages : 3

[5455] - 3002

M.Ed. (General) (Two Years) (Semester - III)

302 : SECONDARY AND HIGHER SECONDARY EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for question of 5 marks is 150 words.*
4) *Word limit for question of 15 mark is 350 - 400 words.*
5) *No supplement will be provided*

munotes.in

Q1) Explain the importance and constitutional provisions for secondary and higher secondary education. **[15]**

OR

What is meant by adolescent? State in detail programmes to handle the problems of adolescent at secondary and higher secondary education.

Q2) Discuss in detail objectives, structure and functions of N.C.E. R.T. **[15]**

OR

Explain the secondary and higher secondary education in England with respect to following point.

a) Structure
b) Curriculum
c) Evaluation and examination system

Q3) Write short notes on (Any four) **[20]**

a) Navodaya Vidyalaya
b) Scenario based learning.
c) Role of SCERT in quality enhancement.
d) Importance of Secondary and Higher Secondary education in India.
e) Role of guidance and counselling in Secondary and higher secondary education.
f) Rashtriya Madhamik Shiksha Abhiyan (RMSA).

❀ ❀ ❀

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1082

[5455] - 3002
M.Ed. (General) (Two Years) (Semester - III)
302 : SECONDARY AND HIGHER SECONDARY EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 5 गुणांसाठी शब्द मर्यादा 150 शब्द.

4) 15 गुणांसाठी शब्द मर्यादा 350-400 शब्द.

5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

6) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षणाचे महत्व आणि घटनात्मक तरतुदी स्पष्ट करा. [15]

किंवा

पौगांडावस्थेतील विद्यार्थी म्हणजे काय? पौगांडावस्थेतील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांच्या समस्या हाताळण्यासाठी कोणते कार्यक्रम राबवाल ते सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) एन.सी. ई. आर. टी. ची उद्दिष्टे, रचना आणि कार्ये यांची सविस्तर चर्चा करा. [15]

किंवा

खालील मुद्यांच्या आधारे इंग्लंडमधील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण स्पष्ट करा.

अ) रचना

ब) अभ्यासक्रम

क) मूल्यमापन व परीक्षा पद्धती

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) नवोदयविद्यालय

ब) प्रसंगआधारित अंध्ययन

क) गुणवतावाढीतील SCERT (एस. सी. ई.आर.टी.) ची भूमिका

ड) भारतातील माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक शिक्षणाचे महत्व

इ) माध्यमिक व उच्चमाध्यमिक शिक्षणातील मार्गदर्शन आणि समुपदेशनाची भूमिका.

फ) राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान (RMSA)

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1083

[Total No. of Pages : 2

[5455] - 3003
M.Ed. (General) (Semester - III)
303 : HIGHER EDUCATION
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.***
4) ***Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.***
5) ***Students should strictly follow the word limit given.***
6) ***No Supplement will be provided to the students.***

Q1) What is Higher Education? Explain, How higher education useful for society. **[15]**

OR

Explain constitutional provision and legislation for University management.

Q2) Which are the problems in Higher Education? Suggest treatment remedies to minimise it. **[15]**

OR

Explain any three new trends of Evaluation in Higher Education.

Q3) Write short note (Any four) **[20]**

a) Present status of Education in Higher Education.

b) Administrative reforms in University.

c) ICSSR

d) Financing in Higher Education.

e) Privatisation in Higher Education.

f) Functions of Research in Higher Education.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1083

[5455] - 3003

M.Ed. (General) (Semester - III)

303 : HIGHER EDUCATION

(2015 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) उच्च शिक्षण म्हणजे काय? उच्च शिक्षणाचा समाजाला कसा उपयोग होईल ते स्पष्ट करा. [15]

किंवा

विद्यापीठीय व्यवस्थापनाच्या घटनात्मक तरतुदी व कायदे स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) उच्च शिक्षणातील समस्या कोणत्या? त्या समस्या कमी करण्यासाठी उपाययोजना सुचवा. [15]

किंवा

उच्च शिक्षणातील मुल्यमापनाचे कोणतेही तीन प्रवाह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

अ) उच्च शिक्षणातील मुल्यमापनाची सद्यस्थिती

ब) विद्यापीठीय प्रशासनातील सुधारणा

क) आय. सी. एस. एस. आर. (ICSSR)

ड) उच्च शिक्षणातील वित्त व्यवहार

इ) उच्च शिक्षणातील खाजगीकरण

फ) उच्च शिक्षणातील संशोधनाची कार्ये

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

P1084 **[Total No. of Pages : 2**

[5455] - 3004
M.Ed. (General) (Semester - III)
304 : CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for 15 marks questions is about 350-400 words and word limit for 5 marks questions is 125-150 words.***

munotes.in

Q1) What is curriculum alignment? Describe major issues in alignments of curriculum, Pedagogy and Assessment at the level of primary education of Maharashtra. **[15]**

OR

What is pedagogy? Describe Freire's pedagogy of oppressed. **[15]**

Q2) a) Describe Achieve alignment model. **[8]**

b) How will you use achieve alignment model for curriculum alignment in the field of Secondary Education? **[7]**

OR

a) What is learning portfolio? **[5]**

b) Explain use of Learning portfolio in assessment with suitable example. **[10]**

Q3) Write notes on (Any four) **[20]**

a) Patterns of learning - as a process.

b) Kolb's learning cycle.

c) Constructive Alignment theory.

d) Outcome Based Evaluation (OBE) Model.

e) Meaning and scope of Assessment.

f) Piaget's schemas of pedagogy.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P1084

[5455] - 3004

M.Ed. (General) (Semester - III)

304 : CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT

(2015 Pattern)

(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गुण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) 15 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द आहे आणि 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 125-150 शब्द आहे.

प्रश्न 1) अभ्यासक्रम संरेखन म्हणजे काय? महाराष्ट्राच्या प्राथमिक शिक्षण स्तरावरील अभ्यासक्रम संरेखन, अध्यापनशास्त्र आणि मूल्यनिर्धारण यातील समस्या स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अध्यापनशास्त्र म्हणजे काय? फ्रेअरीच्या दृष्टीकोनातून वंचितांचे अध्यापनशास्त्र स्पष्ट करा. [15]

प्रश्न 2) अ) साध्य संरेखन प्रतिमान (Achieve Alignment Model) स्पष्ट करा. [8]

ब) माध्यमिक शिक्षण क्षेत्रात साध्य संरेखन प्रतिमानाचा अभ्यासक्रम संरेखनासाठी तुम्ही कसा उपयोग कराल? [7]

किंवा

अ) अध्ययन संचिका (Learning Portfolio) म्हणजे काय? [5]

ब) मूल्यनिर्धारणातील अध्ययन संचिकेचा उपयोग सोदाहरण स्पष्ट करा. [10]

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

अ) अध्ययन एक प्रक्रियेचा आकृतीबंध

ब) कोषचे अध्ययन चक्र

क) विधायकतेची संरेखन उपपत्ती

ड) निष्पत्तीवर आधारित मूल्यमापन प्रतिमान

इ) मूल्यनिर्धारणाचा अर्थ आणि व्याप्ती

फ) पियाजेच्या अध्यापनशास्त्राच्या स्किमाज् (Schemas)

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1085

[Total No. of Pages : 2

[5455] - 3005
M.Ed. (Two Years) (General) (Semester - III)
305 : EDUCATIONAL LEADERSHIP
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 5 marks is 150.*
4) *Word limit for questions of 15 marks is 350 - 450.*
5) *No supplement will be provided.*

Q1) Write need and importance of women in leadership position. Explain strategies adopted by women administrators in leadership. **[15]**

OR

Which are types of motivation. Explain Maslow's theory of motivation in detail.

Q2) Explain process of conflict and transition in conflict thoughts in leadership.**[15]**

OR

Write concept of leadership. Explain path goal theory of leadership with example.

Q3) Write short notes (Any four): **[20]**

a) Types of leadership
b) Power tactics.
c) Herzbergs theory of motivation.
d) Present status of women in educational leadership
e) Concept of conflict.
f) Bases of power.

❀ ❀ ❀

P.T.O.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1085

[5455] - 3005
M.Ed. (Two Years) (General) (Semester - III)
305 : EDUCATIONAL LEADERSHIP
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
3) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 150 आहे.*
4) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 - 450 आहे.*
5) *पुरवणी दिली जाणार नाही.*
6) *मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मुळ इंग्रजी शब्द विश्वसनीय मानावेत.*

प्रश्न 1) नेतृत्व स्थानी असलेल्या महिलांची गरज व महत्त्व लिहा. नेतृत्वामध्ये महिला प्रशासकांनी स्वीकारलेल्या कार्यनीती स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

प्रेरणेचे प्रकार कोणते? मॅस्लो यांची प्रेरणा उपपत्ती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) संघर्ष प्रक्रिया आणि नेतृत्वातील संघर्षात्मक विचारांचे संक्रमण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

नेतृत्वाची संकल्पना लिहा. पाथगोल ही नेतृत्वाची उपपत्ती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) नेतृत्वाचे प्रकार

ब) सत्तेच्या रणनिती (Power tactics)

क) हर्झबर्गसची प्रेरणेची उपपत्ती

ड) सदय: स्थितीमध्ये स्त्रीयांचे शैक्षणिक नेतृत्वातील स्थान

इ) संघर्ष संकल्पना

फ) सत्तेचे आधार (Bases of power)

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1086

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 3006
M.Ed. (General) (Semester - III)
306 : INCLUSIVE EDUCATION
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for 15 marks question is 350 to 400.*
4) *Word limit for 5 marks question is 130 to 150.*
5) *Students should strictly follow the given word limit.*
6) *No supplement will be provided.*

munotes.in

Q1) What are the different policies and practices in India, for Inclusion of all children in the classroom? Explain these policies. **[15]**

OR

Explain about challenging behaviour of students in the classroom. As a teacher, how will you manage for violence and torchuring in the classroom. **[15]**

Q2) As a teacher how will you make use of the following instructional strategies for inclusion of students in the classroom? Explain with examples **[15]**

a) Peer-Mediated instruction

b) Buddy system

c) Circle of Friends

OR

What are the essential things required for an inclusive classroom? Explain the physical layout of an inclusive classroom with specific examples. **[15]**

Q3) Answer the following (Any four) **[20]**

a) What efforts will you take for social inclusion of all?

b) How blended learning helps in inclusion in the classroom?

c) Write any five examples of special assistance to children for inclusion in classroom?

d) Write about importance of Attitude towards Inclusive Education.

e) Write about Importance of remedial teaching for successful inclusion.

f) Need and Importance of Inclusive education.

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1086

[5455] - 3006
M.Ed. (General) (Semester - III)
306 : INCLUSIVE EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तराची शब्द मर्यादा 350 ते 400 आहे.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तराची शब्द मर्यादा 130 ते 150 आहे.
5) विद्यार्थ्यांनी दिलेली शब्दमर्यादा पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) सर्व मुलांचे वर्गामध्ये समावेशन करण्यासंबंघी भारतामधील विविध धोरणे आणि प्रथा (पॉलिसीज ॲण्ड प्रॅक्टिसेस) कोणकोणत्या आहेत? ही धोरणे स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

विध्यार्थ्यांचे वर्गामधील आव्हानात्मक वर्तन स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून वर्गामधील हिंसा आणि छळ यांसाठी काय व्यवस्थापन - उपाययोजना कराल? **[15]**

प्रश्न 2) एक शिक्षक म्हणून, खालील अनूदेशन कार्यनितींचा वर्गामध्ये विद्यार्थ्यांचे समावेशन करण्यासाठी कसा उपयोग कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

अ) समवयस्क माध्यमातून अनुदेशन (पीअर मेडियेटेड इन्स्ट्रकशन)

ब) बडी सिस्टिम

क) मित्र वर्तुळ (Circle of friends) **[15]**

किंवा

समावेशक वर्गासाठी आवश्यक असणाऱ्या बाबी कोणत्या? समावेशक वर्गाची भौतिक मांडणी (Physical layout) उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[15]**

munotes.in

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) सर्वांच्या सामाजिक समावेशनासाठी तुम्ही काय प्रयत्न कराल?

ब) वर्गामधील समावेशनासाठी मिश्रीत अध्ययन (Blended learning) कशी मदत करते?

क) वर्गामधील समावेशनासाठी मुलांना विशेष सहाय्य यासंबंधी पाच उदाहरणे लिहा.

ड) समावेशक शिक्षणासंबंधी दृष्टिकोनाचे महत्त्व यावर लिहा.

इ) यशस्वी समावेशनासाठी उपचारात्मक अध्यापनाचे महत्व लिहा.

फ) समावेशक शिक्षणाची गरज आणि महत्व

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1087

[Total No. of Pages : 3

[5455] - 3007

M.Ed. (General) (Semester - III)

307 : EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, INSTRUCTIONAL DESIGN AND e- LEARNING

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
5) *Students should strictly follow the given word limit.*
6) *No supplement will be provided.*

munotes.in

Q1) Differentiate between teaching and instruction, conditioning and training. **[15]**

OR

What is meant by multimedia? Explain the following multimedia applications with suitable examples. **[15]**

a) CAI (Computer Assisted Instruction)
b) CAL (Computer Assisted Learning)

Q2) Write in detail about Shanon's model of communication. **[15]**

OR

Describe 'e-learning for assessements, feedback and e-moderation'? **[15]**

Q3) Write short notes (Any four): **[20]**

a) Write five uses of educational technology in learning.
b) Computer and interactivity.
c) Give examples of any five modes of communication.
d) Concept of communication.
e) e-Learning & opportunities.
f) Digital learning objects (any five)

❀ ❀ ❀

Total No. of Questions : 3]

P1087

[5455] - 3007
M.Ed. (General) (Semester - III)
307 : EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, INSTRUCTIONAL DESIGN AND e- LEARNING
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द आहे.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द आहे.*
5) *शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.*
6) *पुरवणी दिली जाणार नाही.*

प्रश्न 1) अध्यापन आणि अनुदेशन, अभिसंधान आणि प्रशिक्षण यांच्यातील फरक स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

बहुमाध्यमसंच (Multimedia) म्हणजे काय? खालील बहुमाध्यमसंचाचे उपयोजन उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

अ) संगणक सहाय्यीत अनुदेशन (CAI)

ब) संगणक सहाय्यीत अध्ययन (CAL)

प्रश्न 2) 'शेणॉनचे संप्रेषण प्रतिमान' सविस्तर लिहा. **[15]**

किंवा

'इ-अध्ययनाद्वारे मुल्यांकन, प्रत्याभरण आणि इ- फेरतपासणी' (e-moderation) वर्णन करा. **[15]**

munotes.in

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचे अध्ययनातील कोणतेही पाच उपयोग.

ब) संगणक आणि आंतरक्रियात्मकता (Interactivity)

क) 'संप्रेषणाचे कोणतेही पाच मार्गांचे' (modes) उदारहणे द्या.

ड) संप्रेषण संकल्पना

इ) इ-अध्ययन आणि संधी

फ) अंकिय अध्ययन साधने (Digital learning objects) **(कोणतेही पाच)**

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1088

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 3008
M.Ed. (General) (Semester - III)
308 : ADVANCED RESEARCH METHODOLOGY & INFERENTIAL STATISTICS
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for 15 marks question is 350-400 words and for 5 marks question is 150 words.*
4) *Use of simple calculator & statistical tables is allowed.*

munotes.in

Q1) Explain case study with the help of hypothetical example. **[15]**

OR

Elaborate content analysis with the help of following points.

a) Need
b) Importance
c) Procedure

Q2) A science attitude improvement programme was implemented for students of IX standard. At the end of the programme, the scores obtained by students in science attitude test has given below.

Group I	Group II	Group III
3	4	5
5	5	5
3	3	5
1	4	1
7	9	7

Test the significance difference between groups by adopting the analysis of variance (ANOVA) technique. **[15]**

P.T.O.

OR

a) Compute the coefficient of correlation from the following data by using product moment method. **[10]**

Student	A	B	C	D	E	F	G	H
Test X	14	20	17	16	21	19	15	18
Test Y	39	40	41	44	49	45	40	42

b) By using the following data, determine the regression equation & predict the marks in mathematics of a student whose marks in science are 60.**[5]**

Marks in Science (X)	Marks in Mathematics (Y)
$M_x = 70$	$M_y = 78$
$\sigma_x = 7$	$\sigma_y = 5$
$r = 0.69$	

munotes.in

Q3) Write short notes on any four of the following. **[20]**

a) Mixed method of research.

b) Catogarization.

c) One tailed & two tailed tests.

d) Skewness

e) Use of SPSS in data analysis

f) Need and importance of qualitative research

Total No. of Questions : 3]

P1088

[5455] - 3008
M.Ed. (General) (Semester - III)
308 : ADVANCED RESEARCH METHODOLOGY & INFERENTIAL STATISTICS
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्दमर्यादा 350 - 400 शब्द आहे.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्दमर्यादा 130 - 150 शब्द आहे.
5) साधे गणकयंत्र आणि संख्याशास्त्रीय सारण्या वापरण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न 1) व्यक्तिअभ्यास पद्धती काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

आशय विश्लेषण खालील मुद्यांच्याआधारे सविस्तर स्पष्ट करा.

अ) गरज

ब) महत्व

क) प्रक्रिया

प्रश्न 2) इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांकरिता विज्ञान अभिवृत्ती विकसन कार्यक्रमाची अंमलबजावणी केली. कार्यक्रमाच्या शेवटी विज्ञान अभिवृत्ती चाचणीमधील विद्यार्थ्यांनी मिळविलेले प्राप्तांक खालीलप्रमाणे

गट I	गट II	गट III
3	4	5
5	5	5
3	3	5
1	4	1
7	9	7

प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा (ANOVA) उपयोग करून गटातील फरकाची सार्थता तपासा. **[15]**

किंवा

अ) परिघात परिगुणन पद्धतीचा उपयोग करून, खालील सहसंबंध सहगुणकाचे गणन करा. [10]

विद्यार्थी	A	B	C	D	E	F	G	H
X चाचणी	14	20	17	16	21	19	15	18
Y चाचणी	39	40	41	44	49	45	40	42

ब) खालील दिलेल्या माहितीवरून प्रतिगमन समीकरण मिळवा आणि विज्ञानामध्ये एका विद्यार्थ्यांचे प्राप्तांक 60 असतील तर गणितातील प्राप्तांकांचे भाकित करा. [5]

विज्ञानातील प्राप्तांक (X)	गणितातील प्राप्तांक (Y)
$M_x = 70$	$M_y = 78$
$\sigma_x = 7$	$\sigma_y = 5$
$r = 0.69$	

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा. [20]

अ) मिश्र संशोधन पद्धती

ब) वर्गीकरण (Catogarization)

क) एकपुच्छ आणि द्विपुच्छ चाचणी

ड) शिखरदोष

इ) माहिती विश्लेषणामध्ये SPSS चा उपयोग

फ) गुणात्मक संशोधनाची गरज आणि महत्व

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1089

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 3009

M.Ed. (General) (Semester - III)

309 : PERSPECTIVES RESEARCH AND ISSUES IN TEACHER EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for question of 5 marks is 130 to150 words.***
4) ***Word limit for question of 15 marks is 350 to 400 words.***
5) ***No supplement will be provided.***

munotes.in

Q1) Explain the concept of privatization. Write the effects of privatization on teacher education with examples. **[15]**

OR

Explain any three issues in teacher education. Give suggestions for maintaining quality of teacher education with proper example.

Q2) Write the importance of performance appraisal of a teacher. Which aspects should be taken into consideration for appraisal of a teacher by student?**[15]**

OR

Explain the research in teacher education with the help of following points.

a) Nature

b) Scope

c) Importance

P.T.O.

Q3) Write Short Note (any four) **[20]**

a) Value oriented teacher education.

b) Problems in teacher education.

c) Reflective teacher education.

d) Components of teacher education.

e) Areas of research in teacher education.

f) Globalization in teacher education.

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1089

[5455] - 3009
M.Ed. (General) (Semester - III)
309 : PERSPECTIVES RESEARCH AND ISSUES IN TEACHER EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.*
5) *मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.*

प्रश्न 1) खाजगीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा. खाजगीकरणाचे शिक्षक शिक्षणावर होणारे परिणाम सोदाहरण लिहा. **[15]**

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील कोणतेही तीन प्रवाह स्पष्ट करा. शिक्षक शिक्षणातील गुणवत्ता टिकवून ठेवण्यासाठी उपाय सूचवा.

प्रश्न 2) शिक्षकांच्या कार्याच्या मूल्यांकनाचे महत्व लिहा. शिक्षकांच्या कार्याचे विद्यार्थ्यांमार्फत केल्या जाणाऱ्या मूल्यांकनात कोणकोणत्या घटकांचा समावेश केला पाहिजे? **[15]**

किंवा

शिक्षक शिक्षणातील संशोधन खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) स्वरूप

ब) व्याप्ती

क) महत्त्व

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) मूल्यांधारित शिक्षक शिक्षण

ब) शिक्षक शिक्षणामधील समस्या

क) परावर्तित शिक्षक शिक्षण

ड) शिक्षक परिणामकारकतेचे घटक

इ) संशोधनाची क्षेत्रे

फ) शिक्षक शिक्षणातील जागतिकीकरण

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1090

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 4001
M.Ed. (General) (Semester - IV)
401 : EDUCATIONAL MANAGEMENT
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.***
4) ***Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.***

munotes.in

Q1) Write the principles of management. Explain with suitable example the role of manager in group time management. **[15]**

OR

Explain centralization and decentralization of decision making process with the help of following points. **[15]**

a) Concept

b) Nature of work

c) Advantages

d) Disadvantages

Q2) Write the concept of quality management. Which activities should be there for teachers to increase quality. Explain with suitable examples. **[15]**

OR

Explain educational supervision with the help of following points. **[15]**

a) Concept

b) Functions

c) Remedies to remove defects in present supervision.

P.T.O.

Q3) Write short note on (any four) **[20]**

a) Need of management.

b) Concept of Institutional planning.

c) Characteristics of good leadership.

d) Need of finance management.

e) Students self appraisal.

f) Educational management at primary level.

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1090

[5455] - 4001
M.Ed. (General) (Semester - IV)
401 : EDUCATIONAL MANAGEMENT
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गुण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) व्यवस्थापनाची तत्वे लिहा. व्यवस्थापकाची आपल्या समूहातील वेळ व्यवस्थापनातील भूमिका उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

केंद्रीकरण व विकेंद्रीकरण निर्णयप्रक्रिया खालील मुद्यांच्या आधारे लिहा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) कामाचे स्वरूप

क) फायदे

ड) तोटे

प्रश्न 2) गुणवत्ता व्यवस्थापनाची संकल्पना लिहा. शिक्षकांची गुणवत्ता वाढविण्यासाठी तुमच्यामते कोणकोणते उपक्रम असावेत ते उदाहरणासहित स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

शैक्षणिक पर्यवेक्षणाचे खालील मुद्दे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) कार्ये

क) सद्यपरिस्थितीतील पर्यवेक्षणातील उणिवा दूर करण्यासाठीचे उपाय.

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) व्यवस्थापनाची गरज

ब) संस्थानिहाय नियोजन संकल्पना

क) चांगल्या नेतृत्वाची वैशिष्ट्ये

ड) वित्तव्यवस्थापनाची गरज

इ) विद्यार्थी स्वंयमूल्यमापन

फ) प्राथमिक स्तरावरील शैक्षणिक व्यवस्थापन

munotes.in

Total No. of Questions : 3] **SEAT No. :**

P1095 **[Total No. of Pages : 4**

[5455] - 4002
M.Ed. (Two Years) (General)
402 : COMPARATIVE EDUCATION
(Credit) (2015 Pattern) (Optional) (Semester - IV)

Time : 2 Hours] ***[Max. Marks : 50***

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for question of 15 marks is about 350-400 words.*
4) *Word limit for question of 5 marks is about 130-150 words.*

munotes.in

Q1) What are the factors influencing the education? Explain historical & religious factors influencing comparative education. **[15]**

OR

Write purpose of comparative education. Explain with illustration sociological approach of comparative education. **[15]**

Q2) What are the problems in education from World's perspective? Compare the education system of China & Pakistan with reference to following points.**[15]**

a) Historical background

b) Objectives of education

c) Administration of education

d) Present system of higher education

OR

What is finance transaction? Explain the problems related to finance management in education field? **[15]**

Q3) Write short notes on (any four) **[20]**

a) Need of adult education in present condition

b) Higher education in Australia

c) Difference between Comparative education & International education.

d) Distance education system in Japan.

e) Teacher education & teacher's status.

f) Primary education system in America.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1095

[5455] - 4002
M.Ed. (Two Years) (General)
402 : COMPARATIVE EDUCATION
(Credit) (2015 Pattern) (Optional) (Semester - IV)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.*
5) *मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.*

प्रश्न 1) शिक्षणावर प्रभाव टाकणारे घटक कोणते आहेत? तुलनात्मक शिक्षणावर परिणाम करणारे ऐतिहासिक व धार्मिक घटक स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

तुलनात्मक शिक्षणाचे हेतू लिहा. तुलनात्मक शिक्षणाचा समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन उदाहरणासहित स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 2) जगाच्या दृष्टिकोनातून शिक्षणातील समस्या कोणत्या आहेत? खालील मुद्दयांच्या आधारे चीन आणि पाकिस्तान या देशातील शिक्षणपद्धतीची तुलना करा. **[15]**

अ) ऐतिहासिक पार्श्वभूमी

ब) शिक्षणाची उद्दिष्टे

क) शैक्षणिक प्रशासन

ड) उच्च शिक्षणातील सद्यकालीन परिस्थिती

किंवा

वित्तव्यवहार म्हणजे काय? शिक्षण क्षेत्रातील वित्त व्यवस्थापनविषयक समस्या स्पष्ट करा. **[15]**

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) वर्तमान परिस्थितीत प्रौढ शिक्षणाची गरज

ब) ऑस्ट्रेलियातील उच्च शिक्षण

क) तुलनात्मक शिक्षण आणि आंतरराष्ट्रीय शिक्षण यातील फरक

ड) जपानमधील दूरशिक्षण पद्धती

इ) शिक्षक शिक्षण आणि शिक्षकांची सद्यस्थिती

फ) अमेरिकेतील प्राथमिक शिक्षण पद्धती

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1091

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 4003

M.Ed. (General) (Semester - IV)

403 : EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Word limit for questions of 15 marks is about 350 - 400.***
4) ***Word limit for questions of 5 marks is about 130 - 150.***
5) ***Students should strictly follow the given word limit.***

munotes.in

Q1) Explain the following National Legislations with reference to special education. **[15]**

a) RCL Act, 1992

b) PWD Act, 1995

c) National Trust Act, 1999

OR

Explain multiple disabilities with the help of following points.

a) Concept

b) Nature

c) Characteristics

d) Causes

e) Educational Implications.

Q2) What are the methodologies of teaching - learning for special children? Explain any 3 teaching learning methodologies with examples. **[15]**

OR

Explain the concept and importance of open school learning system. Describe the role and functions of open school learning system for special education.

Q3) Write Short Notes (any four): **[20]**

a) National policy of Education 1986 (With reference to special education)

b) How will you identify a gifted child in your classroom?

c) Write any two areas of research in special education in the Indian context.

d) Concept of Residential rehabilitation centres.

e) Differentiate between Special Education and Inclusive Education.

f) Role of integrated schools in special education.

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1091

[5455] - 4003
M.Ed. (General) (Semester - IV)
403 : EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 राहील.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 राहील.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.

प्रश्न 1) भारतातील विशेष शिक्षणासंदर्भात खालील राष्ट्रीय कायदे स्पष्ट करा. **[15]**

अ) राष्ट्रीय पूर्नवसन परिषद कायदा (RCL Act, 1992)

ब) व्यक्तिंच्या अक्षमता संदर्भाचा कायदा (PWD Act, 1995)

क) राष्ट्रीय संस्था कायदा (National Trust Act, 1999)

किंवा

बहुविकलांगता (Multiple Disability) खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) स्वरूप

क) वैशिष्ट्ये

ड) कारणे

इ) शैक्षणिक उपयोजन

प्रश्न 2) विशेष बालकांसाठी कोणत्या अध्ययन - अध्यापन पद्धती आहेत? कोणत्याही तीन अध्ययन - अध्यापन पद्धती उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

मुक्त शालेय अध्ययन प्रणालीची संकल्पना व महत्त्व स्पष्ट करा. विशेष शिक्षणात मुक्त शालेय अध्ययन प्रणालीची भूमिका व कार्यांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 (विशेष शिक्षणाच्या संदर्भात)

ब) तुमच्या वर्गातील 'प्रज्ञावान बालके' तुम्ही कसे ओळखाल?

क) भारतासंदर्भातील विशेष शिक्षणाचे कोणतेही दोन संशोधन क्षेत्रे लिहा?

ड) निवासी पूर्नवसन केंद्राची संकल्पना लिहा.

इ) विशेष शिक्षण आणि समावेशक शिक्षण यातील फरक लिहा.

फ) 'एकात्मिक शाळेची' विशेष शिक्षणातील भूमिका

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1092

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 4004

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - IV)

404 : GUIDANCE AND COUNSELLING

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350-400 words.*
4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130-150 words.*
5) *No supplements Will be provided to the students.*

munotes.in

Q1) What is guidance? What are the types of guidance? Explain the need of Educational, Social and Health guidance in present situation. Give an example. **[15]**

OR

Explain the techniques of guidance - Home Visit, Interview Technique and Observation Technique with the help of following points.

a) Concept

b) Limitations

c) Utility in guidance

[15]

Q2) Write difference among Directive, Non - directive and electic counselling with the help of following points. **[15]**

a) Concept

b) Role of counselee and counsellor.

c) Limitations and Utility in guidance

OR

'Increasing stress in the students of adolescence stage' , by considering this problem how will you do counseling for this stage students? Explain with example. **[15]**

Q3) Write Short notes (any four) **[20]**

a) Influence of family and community on guidance

b) Job satisfaction

c) Concept of client centered therapy.

d) Types of placement

e) Need of counsellor in present set - up.

f) Importance of follow up service

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1092

[5455] - 4004
M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - IV)
404 : GUIDANCE AND COUNSELLING
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.*
2) *उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *15 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.*
5) *पुरवणी दिली जाणार नाही.*

प्रश्न 1) मार्गदर्शन म्हणजे काय? मार्गदर्शनाचे प्रकार कोणते? शैक्षणिक, सामाजिक व आरोग्य मार्गदर्शनाची सद्यस्थितीतील गरज सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

मार्गदर्शनाची तंत्रे - गृहभेट, मुलाखत व निरीक्षण खालील मुद्यांनुसार स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) मर्यादा

क) मार्गदर्शनातील उपयुक्तता

[15]

प्रश्न 2) निर्देशित, अनिर्देशित व सर्वसारसंग्रहात्मक समुपदेशन यातील फरक खालील मुद्यांना अनुसरून लिहा. **[15]**

अ) संकल्पना

ब) समुपदेश्य व समुपदेशक यांची भूमिका

क) मार्गदर्शनातील मर्यादा व उपयुक्तता

किंवा

'कुमारावस्थेतील विद्यार्थ्यांमध्ये वाढणारा ताण' ही समस्या दूर करण्यासाठी तुम्ही या अवस्थेतील विद्यार्थ्यांना समुपदेशन कसे कराल? सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

munotes.in

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[20]**

अ) कुटुंब व समाज यांचा मार्गदर्शनावरील प्रभाव

ब) व्यवसाय समाधान

क) ग्राहक केंद्रित उपपत्ती – संकल्पना

ड) स्थापना कार्याचे प्रकार

इ) सद्यस्थितीतील समुपदेशकाची गरज

फ) अनुधावन क्रियेचे महत्त्व

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1093

[Total No. of Pages : 2

[5455] - 4005

M.Ed. (Semester - IV)

405 : TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN EDUCATION

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *For 15 marks questions, word limit is 400 word and for 5 marks questions, word limit is 150 words.*
4) *Use of simple calculator is allowed.*

munotes.in

Q1) What are the characteristics of good test. Explain the factors affecting the validity of the test. **[15]**

OR

Explain the concept and functions of Assessment, measurement and evaluation with reference to educational process. **[15]**

Q2) What do you mean by test scores? Explain in detail how psychological and environmental factors influence test score. **[15]**

OR

Write meaning of score transformation. How test scores can be transformed in terms of Z - scores and T - scores. How test scores are interpreted? **[15]**

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

a) Indian contribution in field of testing.

b) Testing of teaching process.

c) Nominal & ordinal scaling methods.

d) Need of continuous remedial Internal Assessment.

e) Formative and Summative evaluation.

f) Online examination.

❀ ❀ ❀

Total No. of Questions : 3]

P1093

[5455] - 4005
M.Ed. (Semester - IV)
405 : TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 400 शब्द आहे आणि 5 गुणाच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 150 शब्द आहे.
4) साधे गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.
5) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) चांगल्या चाचणीचे वैशिष्ट्ये कोणती? चाचणीच्या सप्रमाणतेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शैक्षणिक प्रक्रियेच्या संदर्भात मूल्यांकन, मापन आणि मूल्यमापन यांच्या संकल्पना व कार्य स्पष्ट करा. [15]

प्रश्न 2) चाचणी प्राप्तांक म्हणजे काय? मानसशास्त्रीय आणि पर्यावरणीय घटक चाचणी प्राप्तांकावर कसा प्रभाव पाडतात ते स्पष्ट करा. [15]

किंवा

प्राप्तांक रूपांतरणाचा अर्थ लिहा. चाचणी प्राप्तांकांचे रूपांतरण 'Z' आणि 'T' प्राप्तांकांमध्ये कसे कराल, चाचणी प्राप्तांकाचे अर्थनिर्वचन कसे कराल. [15]

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

अ) परीक्षणाच्या क्षेत्रातील भारतीय योगदान

ब) अध्यापन प्रक्रियेचे परीक्षण

क) नामांकन आणि क्रमांकन श्रेणी पद्धती

ड) सातत्यपूर्ण उपचारात्मक अंतर्गत मूल्यनिर्धारणाची आवश्यकता

इ) सकारिक आणि अकारिक मूल्यमापन

फ) ऑनलाईन परीक्षा

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P1094

[Total No. of Pages : 4

[5455] - 4006

M.Ed. (General) (Semester - IV)

406 : ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS (Optional)

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours] *[Max. Marks : 50*

Instructions to the candidates :

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Word limit for the questions of 15 marks is 350-400 words.*
4) *Word limit for the questions of 5 marks is 130-150 words.*
5) *Use of simple calculator & statistical table is allowed.*

Q1) Four groups each consisting of five teachers assigned randomly. The aim of an experimental study was to determine the effect of four different techniques of training on the teaching skill. After three months training, performance test was conducted, the scores were as follows.

Group I	Group II	Group III	Group IV
06	03	09	11
11	12	14	07
12	07	14	14
14	05	17	12
10	11	14	05

Test the difference between groups by adopting the analysis of variance technique. **[15]**

OR

Elaborate Biserial & Point Biserial correlation with hypothetical example. **[15]**

Q2) State the meaning of variance. Illustrate methods of analyzing variance. **[15]**

OR

Explain Mann Whitney U - test with hypothetical example. **[15]**

P.T.O.

munotes.in

Q3) Write note on <u>any four</u> of the following. **[20]**

a) Reliability of test scores

b) Regression equation

c) Coefficient of correlation

d) Basic assumptions of factor analysis

e) Standard Score

f) Scatter Diagram

❀ ❀ ❀

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

P1094

[5455] - 4006
M.Ed. (General) (Semester - IV)
406 : ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS (Optional)
(2015 Pattern)
(मराठी रुपांतर)

वेळ: 2 तास] *[एकूण गूण : 50*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द आहेत.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द आहेत.
5) साधे गणकयंत्र (Calculator) आणि संख्याशास्त्रीय सारण्या वापरण्यास परवानगी आहे.

प्रश्न 1) प्रत्येक गटात पाच याप्रमाणे शिक्षकांची चार गटात यादृच्छिकपणे विभागणी केली एका प्रायोगिक अभ्यासाचा हेतू चार वेगवेगळ्या प्रशिक्षण तंत्राचा अध्यापन कौशल्यावर होणारा परिणाम पाहणे असा होता तीन महिन्याच्या प्रशिक्षणानंतर कार्यमान चाचणी घेतली. प्राप्तांक खालीलप्रमाणे होते.

गट I	गट II	गट III	गट IV
06	03	09	11
11	12	14	07
12	07	14	14
14	05	17	12
10	11	14	05

प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा उपयोग करून गटातील फरकाची सार्थता तपासा **[15]**

किंवा

काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने द्विश्रेणीक व बिंदू द्विश्रेणीक सहसंबंध सविस्तर स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 2) प्रसरणाचा अर्थ सांगा. प्रसरण विश्लेषणाच्या पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा. **[15]**

किंवा

काल्पनिक उदाहरणाच्या सहाय्याने मॅन व्हिटने यू - चाचणी स्पष्ट करा. **[15]**

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीप लिहा. **[20]**

अ) चाचणी प्राप्तांकाची विश्वसनीयता

ब) प्रतिगमन समीकरण

क) सहसंबंध गुणक

ड) घटक विश्लेषणाची मूलभूत गृहितके

इ) प्रमाणित प्राप्तांक

फ) विस्तरण चित्र

munotes.in